

creativity. *Partners Universal Innovative Research Publication*, vol. 2, no. 3, pp. 147–163, 2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11671150>

8. Khrisat Z., Fakhouri H. Impact of e-learning tools (Moodle, Microsoft Teams, Zoom) on student engagement and achievement at Jordan universities. *Interact. Mobile Technol.*, vol. 18, no. 18, 2024. URL: <https://doi.org/10.3991/ijim.v18i18.49895>

9. Mekić E., Jovanović M., Kuk K., Prlinčević B., Savić A. Enhancing educational efficiency: Generative AI chatbots and DevOps in Education 4.0. *Comput. Appl. Eng. Educ.*, vol. 32, no. 6, p. e22804, 2024. URL: <https://doi.org/10.1002/cae.22804>

10. Nguyen L. A. T., Habók A. Tools for assessing teacher digital literacy: a review. *Comput. Educ.*, vol. 11, no. 1, pp. 305–346, 2024. URL: <https://doi.org/10.1007/s40692-022-00257-5>

REFERENCES

1. Bocharov, B. P., Voievodina, M. Yu. (2015). *Informatsiini tekhnolohii v osviti* [Information Technologies in Education]. Kharkiv: O. M. Beketov National University of Urban Economy. 197 p. [in Ukrainian]

2. Dudka, T. Yu. (2025). Blended Learning yak instrument profesiynoyi pidhotovky doktoriv filosofiyi v ukrayinskykh realiakh voyennogo chasu [Blended Learning as a Tool for Doctoral Training in Philosophy in the Ukrainian Realities of Wartime]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. (218). S. 32–36. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-218-32-36> [in Ukrainian]

3. Zhalad, M. I., Ramskyi, Yu. S., Rafalska, M. V. (2009). Model systemy sotsial'no-profesiynykh kompetentnostey vchytelya informatyky [Model of Social and Professional Competence System for Informatics Teachers]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 2: Komp'yuterno-orientovani systemy navchannya: Zb. naukovykh prats / Redrada*. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova. №7 (14). S. 3–10 [in Ukrainian]

4. Slobodyanyuk, L. V., Chumak, M. Ye. (2025). Strukturno-funktsionalny pidkhid pry formuvanni profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh bakalavriv z kompyuternoyi inzhenerii [Structural-Functional Approach in Formation of Professional Competence of Future Bachelors in Computer Engineering]. *Naukovyy chasopys Ukrayinskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhayla Drahomanova. Seriya 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektivy. Zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 103*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Helvetyka». S. 102–107. [in Ukrainian]

5. Udovychenko, O. M. (2019). Elektronni osvitni resursy ta yikh vykorystannia u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv informatyky [Electronic Educational Resources and

Their Use in the Training of Future Informatics Teachers]. *Sumy: FOP Tsoma S. P.* 138 p. [in Ukrainian]

6. *Filosofiya osvity: navch. posib. 2-he vydannya* [Philosophy of Education: Textbook, 2-nd Edition] / za nauk. red. V. P. Andrushchenka. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. 2021. 348 S. [in Ukrainian]

7. George, A., Baskar, T., Srikanth, P. (2024). The erosion of cognitive skills in the technological age: How reliance on technology impacts critical thinking, problem-solving, and creativity // *Partners Universal Innovative Research Publication*. vol. 2. №. 3. Pp. 147–163. DOI: [10.5281/zenodo.11671150](https://doi.org/10.5281/zenodo.11671150) [in English]

8. Khrisat, Z., Fakhouri, H. (2024). Impact of e-learning tools (Moodle, Microsoft Teams, Zoom) on student engagement and achievement at Jordan universities // *Interact. Mobile Technol.* vol. 18. no. 18. URL: <https://doi.org/10.3991/ijim.v18i18.49895> [in English]

9. Mekić, E., Jovanović, M., Kuk, K., Prlinčević, B., Savić, A. (2024). Enhancing educational efficiency: Generative AI chatbots and DevOps in Education 4.0 // *Comput. Appl. Eng. Educ.* vol. 32. no. 6. p. e22804. URL: <https://doi.org/10.1002/cae.22804> [in English]

10. Nguyen, L. A. T., Habók, A. (2024). Tools for assessing teacher digital literacy: a review // *Comput. Educ.* vol. 11. no. 1. pp. 305–346. URL: <https://doi.org/10.1007/s40692-022-00257-5> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ВЕРНИДУБ Роман – доктор філософських наук, професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: філософія, фізика, педагогіка.

ПОСТУПАЄВ Дмитро – аспірант кафедри інформаційних технологій і програмування Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: інформатика, педагогіка, методика навчання інформатики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

VERNYDUB Roman – Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Philosophy, professor Dragomanov Ukrainian State University.

Scientific interests: philosophy, physics, pedagogy.

POSTUPAIEV Dmytro – PhD student of the Department of Information Technology and Programming Dragomanov Ukrainian State University.

Scientific interests: computer science, pedagogy, methods of teaching computer science.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.09.2025 р.

УДК 378.147:37.018.1:004.9

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-30-35

ГРИГОРАШ Ольга –

директор комунального закладу «Харківський ліцей № 113 Харківської міської ради», аспірант кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0585-3849>

e-mail: olgagrigorashkh@gmail.com

ПОПОВА Олена –

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1611-5956>

e-mail: tubayeva07@gmail.com

ДИСЕМІНАЦІЯ ЯК УМОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ЗЗСО ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено актуальній проблемі підготовки вчителів закладів загальної середньої освіти до інноваційної діяльності. Авторами підкреслюється, що важливою умовою ефективності такої підготовки є дисемінація.

У статті визначено суть поняття «дисемінація», яку визначено як цілеспрямований, систематичний і планований процес поширення, промоції та впровадження інноваційних педагогічних ідей, методів, технологій, програм та прогресивного практичного досвіду серед педагогічної спільноти з метою їх масштабування. У публікації розкрито можливості дисемінації для вдосконалення готовності вчителів закладу загальної середньої освіти до інноваційної діяльності. Авторами статті доведено, що для ЗЗСО дисемінація є дієвим механізмом інноватизації освітнього середовища, забезпечення конкурентоспроможності освітнього закладу, піднесення іміджу вчителів та підвищення якості освіти учнів. Дисемінація є стратегічно важливим компонентом професійної педагогічної діяльності. Успішність дисемінації забезпечується системним і систематичним застосуванням різноманітних форм і методів як традиційних, так і інноваційних.

У статті презентовано форми і методи забезпечення означеного процесу: виступи на педагогічних радах, науково-практичних семінарах, конференціях, «круглих столах»; проведення майстер-класів, відкритих уроків, взаємні відвідування уроків; участь у професійних конкурсах («Учитель року», «Innovation Education»); участь в науково-дослідній роботі методичних об'єднань (кафедр) учителів-предметників; публікації у фахових виданнях, збірниках матеріалів конференцій; публікації на освітніх порталах; участь у вебінарах, онлайн-конференціях; створення персонального професійного веб-сайту або блогу; участь у професійних спільнотах у соціальних мережах (Facebook, Instagram тощо); розміщення матеріалів на YouTube-каналі (відеоуроки, інструкції); створення електронного портфоліо вчителя; воркшопи та EdCamp та ін.

Визначено перспективні напрями подальшого наукового пошуку з розв'язання досліджуваної проблеми.

Ключові слова: учитель, дисемінація, передовий педагогічний досвід, інноваційний педагогічний досвід, готовність до інноваційної діяльності, інноваційна компетентність, інноватизація, форма, метод, заклад загальної середньої освіти.

HRYPHORASH Olha –

Director of the Municipal Institution "Kharkiv Lyceum No. 113 of the Kharkiv City Council",

PhD student, Department of Primary and Vocational Education

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0585-3849>

e-mail: olgagrigorashkh@gmail.com

POPOVA Olena –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the

Department of Osvitology and Innovative Pedagogy

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1611-5956>

e-mail: tubayeva07@gmail.com

DISSEMINATION AS A CONDITION FOR THE TRAINING OF TEACHERS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS FOR INNOVATIVE ACTIVITIES

The article is devoted to the topical issue of training teachers of general secondary education institutions for innovative activities. The authors emphasise that dissemination is an important condition for the effectiveness of such training.

The article defines the essence of the concept of 'dissemination' as a purposeful, systematic and planned process of spreading, promoting and implementing innovative pedagogical ideas, methods, technologies, programmes and progressive practical experience among the pedagogical community with the aim of scaling them up. The publication reveals the possibilities of dissemination for improving the readiness of teachers in general secondary education institutions for innovative activities. The authors of the article prove that dissemination is an effective mechanism for innovating the educational environment, ensuring the competitiveness of educational institutions, enhancing the image of teachers, and improving the quality of student education. Dissemination is a strategically important component of professional pedagogical activity. The success of dissemination is ensured by the systematic and systematic application of various forms and methods, both traditional and innovative.

The article presents the forms and methods of ensuring this process: speeches at pedagogical councils, scientific and practical seminars, conferences, round tables; conducting master classes, open lessons, mutual visits to lessons; participation in professional competitions (Teacher of the Year, Innovation Education); participation in research work of methodological associations (departments) of subject teachers; publications in professional journals, conference proceedings; publications on educational portals; participation in webinars, online conferences; creation of a personal professional website or blog; participation in professional communities on social networks (Facebook, Instagram, etc.); posting materials on YouTube channels (video lessons, instructions); creation of an electronic teacher portfolio; workshops and EdCamp, etc.

Promising directions for further scientific research on solving the problem under study have been identified.

Key words: teacher, dissemination, advanced pedagogical experience, innovative pedagogical experience, readiness for innovative activity, innovative competence, innovation, form, method, general secondary education institution.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна епоха глобалізації та стрімкого розвитку технологій детермінує радикальні зміни у всіх сферах суспільного життя, зокрема й в освіті. Національна рамка кваліфікацій, Державні стандарти освіти, концепція «Нової української школи» (НУШ) та інші нормативні документи в галузі освіти орієнтують заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО) на інноваційний розвиток. Без

активного впровадження інноваційних технологій та методик (проектного навчання, змішаного навчання, перевернутого класу, інтеграції STEM-підходу та ін.) досягнення високих освітніх результатів неможливо. Тож сучасні вимоги до вчителя полягають у постійному інноваційному професійному вдосконаленні, підвищенні рівня інноваційної компетентності. Важливим інструментом реалізації означених вимог є розроблення,

поширення та впровадження інноваційного педагогічного досвіду в межах освітнього середовища ЗЗСО, що акумулюється в понятті «дисемінація».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На важливу роль вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду вказували видатні українські вчені А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Різні аспекти проблеми передового та інноваційного досвіду, а також досвід упровадження педагогічних інновацій у освітню практику розглядаються в дослідженнях Т. Гавлітіної, П. Жерносек, М. Підоплічко, С. Ковальнової, О. Лавріненка, Л. Момот, О. Попової, Т. Хмара, Л. Щоголевої, О. Ярошенко та інших учених [1–4; 6–8; 11; 12]. Суть і значення дисемінації інноваційного досвіду науково-методичної діяльності навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти розкрито в науковій праці Є. Чернишової [10].

Проведений аналіз дає підстави для висновку, що в сучасній науковій думці дисемінація утвердилася як невід’ємна умова та ресурс вдосконалення готовності вчителів до інноваційної діяльності. Водночас невирішеними є низка питань, що визначають перспективи подальших досліджень, зокрема розроблення та реалізація найбільш сприятливих умов для впровадження дисемінації в щоденну практику.

Мета статті – з’ясувати суть поняття «дисемінація», розкрити її можливості для вдосконалення готовності вчителів закладу загальної середньої освіти до інноваційної діяльності та презентувати форми і методи забезпечення означеного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній педагогічній науці та практиці, орієнтованій на сталий інноваційний розвиток, важливим складником інноватизації освітнього середовища, є не лише створення нового знання чи методики, але й ефективне розроблення, поширення і впровадження новітніх освітніх результатів, тобто здійснення *дисемінації*.

Термін «дисемінація» є досить новим для педагогічної теорії. Ми погоджуємося із Є. Чернишовою, яка слушно зазначає, що освітні реалії сьогодення вимагають уведення в науковий обіг нових понять або оновлення змістового наповнення вже існуючих» [10, с. 4]. Уведення терміну «дисемінація» вважаємо корисним і доцільним, оскільки воно є надзвичайно ємним, адже воно акумулює в собі такі поняття, як вивчення, узагальнення, поширення та впровадження оригінальних самобутніх педагогічних ідей, творчих здобутків у масову освітню практику педагогічних колективів. Доцільність вживання вказаного терміну зумовлене змістом і завданнями кожного етапу реалізації інноваційного процесу.

Дисемінацію (від лат. *Disseminare* – «розсіювати, поширювати») сучасні науковці розглядають як цілеспрямований, систематичний і планований процес поширення, промоції та впровадження інноваційних педагогічних ідей, методів, технологій, програм та прогресивного практичного досвіду серед педагогічної спільноти з метою їх масштабування.

У загальному розумінні поняття «дисемінація» трактується в освітній галузі як особливий спосіб розповсюдження й освоєння передового педагогічного (інноваційного) досвіду, адекватного потребам його реципієнтів. Дисемінація забезпечує впровадження інноваційного досвіду в освітнє середовище закладу освіти та сприяє опануванню цим досвідом суб’єктами освітнього процесу.

Основну мету дисемінації вбачаємо у створенні середовища взаємного обміну ідеями, що мотивує педагогів до пошуку та експериментування, що безпосереднє впливає на вдосконалення освітнього процесу шляхом опанування кращих освітніх практик.

Дисемінація в межах ЗЗСО спрямована на вирішення таких основних завдань:

- *стимулювання вчителів до професійного самовдосконалення* шляхом взаємного обміну ідеями, авторськими інноваційними напрацюваннями, інформацією про інновації, що мотивує педагогів до інноваційної діяльності (пошуку інноваційних ідей та експериментування);
- *надання можливостей для професійного розвитку вчителів*: як для автора досвіду (який структурує та рефлексує свою роботу), так і для його колег (які отримують інноваційні навчально-методичні інструменти);
- *підвищення якості освіти* за допомогою впровадження в освітній процес новітніх практик;
- *масштабування успіху* – можливість долучення якомога більшої кількості педагогів до прийняття нестандартних рішень;
- *унікнення ситуацій*, коли кожен педагог самостійно «відкриває» те, що вже було успішно реалізовано іншими (запобігання «винаходу велосипеда»).

Слід зазначити, що необхідно розрізняти дисемінацію від звичайного інформування чи трансляції досвіду, тобто одномоментного ознайомлення вчительської спільноти з результатами роботи (наприклад, виступ на педраді, науково-методичному семінарі тощо). Дисемінація – це *стратегічний процес*, що включає адаптацію, пояснення, переконування та залучення колег до впровадження в освітній процес інноваційних ідей та практик. Важливо також підкреслити, що дисемінація полягає не просто в інформуванні вчителів щодо інновацій у освітній галузі, а у зміні педагогічної практики на різних рівнях: від окремого педагога до освітньої системи ЗЗСО загалом.

Дефініція «дисемінація» у педагогічному аспекті акумулює в собі, передусім, такі ключові поняття, як «педагогічний досвід», «передовий педагогічний досвід», «інноваційний досвід».

Педагогічний досвід як система здобутих у процесі практичної роботи знань, умінь, навичок та емоційно-ціннісних ставлень, які забезпечують успішне здійснення професійно-педагогічної діяльності виступає джерелом професіоналізму вчителя, його педагогічної майстерності.

У сучасній освіті, що динамічно розвивається, ключовими орієнтирами якості професійної діяль-

ності вчителя є поняття «передовий педагогічний досвід» та «інноваційний педагогічний досвід».

Передовий педагогічний досвід учні трактують як творче, активне засвоєння і реалізація вчителем у практичній діяльності засобів і принципів педагогіки з урахуванням конкретних умов, особливостей учнів, учнівського колективу і особистості педагога, що забезпечує високо-ефективну, стабільно відтворювану практику, яка дає можливість досягати високих результатів навчання й виховання учнів.

У наукових джерелах терміни «передовий педагогічний досвід» та «інноваційний педагогічний досвід» нерідко вживаються як синонімічні, однак, незважаючи на їх тісний взаємозв'язок, вони мають суттєві концептуальні відмінності [11; 12]. Розуміння їх суті та співвідношення є запорукою свідомого професійно-педагогічного зростання.

Інноваційний (або новаторський) педагогічний досвід розглядаємо як вищий ступінь виявлення передового педагогічного досвіду, якому властива системна перебудова педагогом своєї діяльності на основі принципово нової ідеї або сукупності ідей (відкриття), у результаті чого досягаються значна стійкість та ефективність педагогічного процесу [6].

Спільними сутнісними ознаками зазначених понять полягає в тому, що вони обидва характеризують якісну, результативну педагогічну практику. Вони є джерелом розвитку освіти та орієнтиром для професійного вдосконалення професіоналізму вчителів. І передовий, і інноваційний педагогічний досвід:

- спрямовані на підвищення ефективності освітнього процесу;
- мають наукове обґрунтування;
- передбачають позитивний результат для навчання і розвитку учнів (предметні компетентності, розвиток мислення, мотивація тощо);
- можуть бути узагальнені та рекомендовані до вивчення та адаптації іншими педагогами;
- виступають об'єктами дисемінації.

Суть *передового педагогічного досвіду* полягає в досягненні вчителем видатних результатів, використовуючи традиційні інструменти (форми, методи, технології, методики), але робить це на найвищому рівні педагогічної майстерності, знаходячи оптимальні шляхи пояснення матеріалу, мотивації учнів тощо.

Інноваційний педагогічний досвід означає створення та впровадження вчителем власної авторської методики, принципово нового курсу тощо, використання новітніх технологій для зміни формату навчання (наприклад, перетворення класу на дослідницьку лабораторію з гейміфікацією).

Отже, передовий педагогічний досвід є зразком реалізації потенціалу існуючих педагогічних систем, тоді як інноваційний педагогічний досвід є джерелом створення нових систем. У практиці конкретного педагога ці поняття можуть тісно переплітатися: інноваційний досвід, який пройшов апробацію і став масовим, перетворюється на передовий.

Слід підкреслити, що вчитель, який використовує передові практики, часто є найбільш підготовленим для створення власних інновацій. Розрізнення цих категорій дає можливість більш об'єктивно оцінювати, узагальнювати та управляти процесами розвитку освіти на рівні як окремого освітнього закладу, так і освітньої системи загалом.

Об'єктами дисемінації можуть бути різні продукти педагогічної діяльності:

- методичні розробки: конспекти уроків, сценарії заходів, системи вправ;
- авторські програми та курси: факультативи, курси за вибором, програми позашкільної діяльності;
- педагогічні технології: алгоритми, методики, прийоми (наприклад, технологія розвитку критичного мислення, перевернутий клас);
- дидактичні матеріали: авторські тренажери, картки, інтерактивні завдання, набори кейсів;
- моделі організації освітнього процесу: система оцінювання, модель змішаного навчання, система роботи з обдарованими учнями або з учнями з особливими потребами.

У нашій дослідно-експериментальній роботі, спрямованій на перевірку ефективності педагогічних умов формування готовності вчителів ЗЗСО до інноваційної діяльності, ми приділяємо сталу увагу дисемінації, яку забезпечуємо за допомогою як традиційних, так і інноваційних форм і методів.

Серед традиційних дисемінаційних заходів, які проводимо в ліцеї № 113 м. Харкова, слід назвати такі, як:

- виступи на педагогічних радах, науково-практичних семінарах, конференціях, «круглих столах»;
 - проведення майстер-класів, відкритих уроків, взаємні відвідування уроків; участь у професійних конкурсах («Учитель року», «Innovation Education»);
 - участь в науково-дослідній роботі методичних об'єднань (кафедр) учителів-предметників;
 - публікації у фахових виданнях, збірниках матеріалів конференцій.
- Окремий блок навчально-методичного інструментарію з реалізації дисемінації становлять засоби, пов'язані з цифровізацією освітнього середовища, як-от:
- публікації на освітніх порталах (наприклад, Всеосвіта, Освітній хаб);
 - участь у вебінарах, онлайн-конференціях;
 - створення персонального професійного веб-сайту або блогу;
 - участь у професійних спільнотах у соціальних мережах (Facebook, Instagram тощо);
 - розміщення матеріалів на YouTube-каналі (відеоуроки, інструкції);
 - створення електронного портфолію вчителя.

У процесі формування експерименту ефективність в означеному напрямі довели такі інноваційні форми дисемінаційної роботи, як воркшопи та EdCamp (формат «неконференцій»).

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У сучасній педагогічній науці поняття «дисемінація» розглядається як процес розповсюдження й освоєння досвіду, адекватного конкретним освітнім потребам прогресивного розвитку освітньої галузі. Це не просто розповідь про успіхи, а системна робота з удосконалення освітньої галузі в цілому, що перетворює індивідуальний успіх окремого педагога на колективний ресурс інноваційного розвитку закладу освіти. Для ЗЗСО дисемінація є дієвим механізмом інноватизації освітнього середовища, забезпечення конкурентоспроможності освітнього закладу, піднесення іміджу вчителів та підвищення якості освіти учнів. Дисемінація є стратегічно важливим компонентом професійної педагогічної діяльності. Успішність дисемінації забезпечується системним і систематичним застосуванням різноманітних форм і методів як традиційних, так і інноваційних.

Перспективними напрямками подальшого наукового пошуку з порушеної проблеми вбачаємо в пошуку механізмів, форм та ефективних моделей перетворення дисемінації з епізодичної, стихійної діяльності на цілеспрямований, науково обґрунтований та організаційно забезпечений процес, який виступає системоутворювальною умовою для вдосконалення готовності вчителів ЗЗСО до інноваційної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гавлітина Т. М. Педагогічний досвід як продукт пошуково-експериментальної діяльності педагогів-новаторів. *Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти: вектори випереджувального розвитку*: тематичний зб. праць. / За заг. редакцією В. В. Олійника. Рівне : ПП Лансук, 2012. 208 с.
2. Жерносок П., Підопличко М. Педагогічний досвід: вивчення, узагальнення, поширення: методичні рекомендації. URL : <https://surl.li/gtdkae>
3. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху: інформаційно-методичний збірник / Упорядник Г. О. Сиротенко. Полтава : ПОІППО. 2006. 124 с.
4. Ковальова С. В. Концепт передового педагогічного досвіду як соціально-педагогічної категорії. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2708
5. Григораш О. В. Освітнє середовище закладу освіти: інноваційні стратегії розвитку. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка»*: журнал. 2024. № 4(32). С. 907–916. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-906-915](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-906-915)
6. Лаврінченко О. А. Педагогічний досвід: моніторинг та перспективи: посібник. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2018. 256 с. URL : <https://surl.li/jjlnva>
7. Передовий педагогічний досвід: педагогічна наука та її застосування в шкільній практиці. *Вища освіта в Україні*. 2011. URL : <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14633>
8. Передовий педагогічний досвід: теорія і методика / [Л. Л. Момот, Т. М. Хмара, О. Г. Ярошенко, Л. І. Прокопенко та ін.]; під. ред. Л. Л. Момот. Київ : Раб. Школа. 1990. 141 с.
9. Попова О. В. Формування інноваційного мислення учнів базової школи в процесі евристичного навчання. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*: журнал. 2024. № 4(38). С. 559–570. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-559-570](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-559-570)

10. Чернишова Є. Р. Дисемінація інноваційного досвіду науково-методичної діяльності навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти. 2009. Назва з екрану. URL : <https://surl.li/gtjobi>

11. Щоголева Л. О. Педагогічний досвід та інновації: спільне і відмінне. *Портал освітньо-інформаційних послуг «Студентська консультація»*. URL : <https://studcon.org/pedagogichnyy-dosvid-ta-innovatsiyi-spilne-i-vidminne>

12. Popova Olena. Innovative Pedagogical Systems: theory and experience. *Education, philology, literature: the main factors in the development of the outlook of a child and an adult*. Boston, 2024 P. 73–106. URL : <https://isg-konf.com/uk/education-philology-literature-the-main-factors-in-the-development-of-the-outlook-of-a-child-and-an-adult/>

REFERENCES

1. Havlitina, T. M. (2012). Pedahohichnyi dosvid yak produkt poshukovo-eksperymentalnoi diialnosti pedahohiv-novatoriv [Pedagogical experience as a product of the research and experimental activities of innovative educators]. Pedahohichnyi dosvid yak faktor onovlennia zmistu naukovo-metodychnoi diialnosti v ustanovakh i zakladakh osvity: vektory vyperedzhuvalnoho rozvytku: tematychnyi zb. prats / Za zah. redaktsiyeyu V. V. Oliynika. Rivne : PP Lapsyuk. 208 s. [in Ukrainian]
2. Zhernosek, P. & Pidoplichko, M. Pedahohichnyi dosvid: vyvchennia, uzahalnennia, poshyrennia [Pedagogical experience: study, generalization, dissemination]: metodychni rekomendatsii. URL : <https://surl.li/gtdkae> [in Ukrainian]
3. Innovatsiina diialnist pedahoha: vid teorii do uspiokhu [Innovative activities of teachers: from theory to success]: informatsiino-metodychnyi zbirnyk / Uporiadnyk H. O. Syrotenko. (2006). Poltava : POIPPO. 124 s. [in Ukrainian]
4. Kovalova, S. V. (2018). Kontsept peredovoho pedahohichnoho dosvidu yak sotsialno-pedahohichnoi katehorii [The concept of advanced pedagogical experience as a socio-pedagogical category]. URL : <https://www.narodnaosvita.kiev.ua> [in Ukrainian]
5. Hryhorash, O. V. (2024). Osvitnie seredovyshe zkladu osvity: innovatsiini stratehii rozvytku [Educational environment of educational institutions: innovative development strategies]. Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii. Seriia «Pedahohika»: zhurnal. № 4(32). S. 907–916. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-906-915](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-906-915) [in Ukrainian]
6. Lavrinenko, O. A. (2018). Pedahohichnyi dosvid: monitorynh ta perspektyvy [Teaching experience: monitoring and prospects]: posibnyk. Kyiv : Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy. 256 s. URL : <https://surl.li/jjlnva> [in Ukrainian]
7. Peredovi pedahohichnyi dosvid. Pedahohichna nauka ta yii zastosuвання v shkilnii praktitsi [Advanced pedagogical experience. Pedagogical science and its application in school practice]. (2011). Vyshcha osvita v Ukraini. URL : <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14633> [in Ukrainian]
8. Peredovi pedahohichnyi dosvid: teoriia i metodyka [Advanced pedagogical experience: theory and methodology] / [L. L. Momot, T. M. Khmara, O. H. Yaroshenko, L. I. Prokopenko ta in.]; pid. red. L. L. Momot. (1990). Kyiv : Rad. Shkola. 141 s. [in Ukrainian]
9. Popova, O. V. (2024). Formuvannia innovatsiinoho myslennia uchniv bazovoi shkoly v protsesi evrystychnoho navchannia [Formation of innovative thinking in elementary school students in the process of heuristic learning]. Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriia «Pedahohika»: zhurnal. 2024. № 4(38). S. 559–570. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-559-570](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-559-570) [in Ukrainian]
10. Chernyshova, Ye. R. (2009). Dyseminatsiia innovatsiinoho dosvidu naukovo-metodychnoi diialnosti navchalnykh zakladiv pisliadyploimnoi pedahohichnoi osvity

[Dissemination of innovative experience in scientific and methodological activities of postgraduate teacher training institutions]. Nazva z ekranu. URL : <https://surl.li/gtjobi> [in Ukrainian]

11. Shchoholeva, L. O. (n. d.). Pedahohichniy dosvid ta innovatsii: spilne i vidminne [Teaching experience and innovation: similarities and differences]. Portal osvithno-informatsiinykh posluh «Studentska konsultatsiia». URL : <https://studcon.org/pedagogichnyy-dosvid-ta-innovatsiyi-spilne-i-vidminne> [in Ukrainian]

12. Popova, Olena. (2024). Innovative Pedagogical Systems: theory and experience. Education, philology, literature: the main factors in the development of the outlook of a child and an adult. Boston : P. 73–106. URL : <https://isg-konf.com/uk/education-philology-literature-the-main-factors-in-the-development-of-the-outlook-of-a-child-and-an-adult/> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ГРИГОРАШ Ольга – директор комунального закладу «Харківський ліцей № 113 Харківської міської ради», аспірант кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: формування й розвиток готовності вчителів до інноваційної діяльності, інновацізація освітнього середовища закладу освіти; питання інноваційного освітнього менеджменту.

ПОПОВА Олена – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: розвиток інноваційних процесів у освіті, підготовка майбутніх фахівців до інноваційної діяльності, упровадження інновацій у освітню практику.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

GRYHORASH OIha – Director of the Municipal Institution "Kharkiv Lyceum No. 113 of the Kharkiv City Council", PhD student, Department of Primary and Vocational Education H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Scientific interests: shaping and developing teachers' readiness for innovative activities, innovating the educational environment of educational institutions; issues of innovative educational management.

POPOVA Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Osvitology and Innovative Pedagogy H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Scientific interests: development of innovative processes in education, training future specialists for innovative activities, introduction of innovations into educational practice.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 22.09.2025 р.

UDC 378.147:37.091.212:316.77

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-35-45

ДАНИЛЮК Сергій –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0656-2413>
e-mail: sergey.danilyuk75@gmail.com

КУЛІШ Ірина –

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5375-5429>
e-mail: irinakulich@ukr.net

ЗІНЧЕНКО Анна –

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0319-021X>
e-mail: zinchenkoann36@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ ПІДГОТОВКИ З МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНУ ОСВІТУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ

У статті досліджено інтеграцію підготовки з міжкультурної комунікації в систему професійної освіти майбутніх учителів як ключовий напрям сучасної педагогічної модернізації. Обґрунтовано теоретичні, методологічні та інституційні засади формування міжкультурної комунікативної компетентності (МКК) як необхідної професійної якості педагога, здатного ефективно діяти в умовах культурного різноманіття. Проаналізовано сучасні міжнародні дослідження, які доводять вплив міжкультурної компетентності на педагогічну результативність, інклюзивність освітнього процесу та академічну залученість студентів. Визначено методологічні орієнтири, що забезпечують системне впровадження МКК у програми педагогічної освіти: досвідне та завдання-орієнтоване навчання, рефлексивну практику, колаборативні проекти, використання цифрових і штучно-інтелектуальних платформ для міжкультурної взаємодії. Особливу увагу приділено ролі досвідного навчання та програм культурного занурення, які сприяють набуттю майбутніми педагогами реального досвіду міжкультурної комунікації, розвитку емпатії, толерантності та критичної культурної свідомості. Розкрито значення неперервного професійного розвитку та інституційної підтримки – наставництва, навчальних модулів, інструментів оцінювання – для сталого зростання міжкультурної